

УРОК НА ТЕМА „РОДИНАТА И СВЕТЪТ В ПОЕЗИЯТА НА БАГРЯНА“

Надя Маджирова

В този урок най-успешно могат да се проследят новаторските идеи на Багряна за връзката между национално и общочовешко; принадлежността на поетесата към българските духовни корени; потребността ѝ да надмогне ограничеността на родното в търсене на индивидуални и универсални ценности. Тематично урокът е логическо следствие от предходните теми и разглежданите в тях проблеми. Стремещът към самопознание и духовно разкрепостяване, развихреният порив към промяна, пътешествия и опознаване на нови светове стоят в основата на естетическите внушения на две от най-въздействащите творби на Багряна - „Потомка“ и „Моята песен“.

Идеята за родното е една от водещите в литературата ни от 20-те години на 20. век. Стихотворението „Потомка“ насочва към тази идея, но я осмисля по нов начин. Дванадесетокласниците биха могли самостоятелно или чрез насочващи въпроси на учителя да разчетат художествените значения на творбата (Ядро: 3, Стандарт: 2). Те трябва да открият в изповедта на героинята дилемата между нравствените проблеми и духовните противоречия, както и да тълкуват откъде произтичат решимостта, гордостта на потомката от нейната греховност. Лирическата героиня се опитва да обясни своята волна душа и учениците трябва да проникнат в нейната същност, като открият образите на родното, на предците и на общата „скитническа, непокорна кръв“. Гневното събуждане е началото на бунта срещу спокойствието, то ражда „греха ни пръв“, но и свободата. Мотивът за бягството, породено от непокорството на древната кръв, въвежда в свят на силни страсти и езическо опиянение, разкрит чрез устойчиви символи, типични за поетиката на Багряна - „конски бяг“, необхватни поля, вятър, волен глас. Началната антитеза, лексиката, в която се забелязва засилена глаголност - израз на богатството от преживявания и драматизъм (постигнат и чрез повтарящото се „може би“), постепенно въвеждат учениците в съкровения свят на героинята, която не иска опрощение, а разбиращо съпреживяване. Осмисляйки и последната строфа на стихотворението, те следва да си отговорят на въпроса, как в творбата се утвърждава идеята за пътя като начин за осъществяване на духовния устрем към свобода и по какъв начин родовата връзка прераства в единение на свободната личност със света.

*Може би съм грешна и коварна,
може би сред път ще се сломя -
аз съм само щерка твоя вярна,
Моя кръвна майчице-земя.*

Следването на родовата кръв осигурява верността към цялата природа, към която отправя своята изповед героинята на Багряна.

Като „песен-обобщение на духовния опит на поетесата“ определя В. Стефанов стихотворението „Моята песен“. В тази ярка лирическа творба Багряна изповядва своята

принадлежност към родния свят, но и невъзможността си да остане в него - конфликт, разбираем за днешните млади хора. Учениците въз основа на своите познания за литературния ни процес могат по съпоставителен път да открият нетрадиционното в патриотичното чувство на поетесата, дълбоко свързана с националната съдба. Нейната песен за родината е „нечувана“, в нея са въплътени болката за трагизма на народа, оценката ѝ за неговата противоречива и трудна съдба. Родината е ту „облак над мене надвесен“, ту „мед и вино“. Песента участ на този народ е „злокобно, сподадено-тиха“. Повтарящият се епитет „черен“, придружаващ дори географските наименования в тази „плодна, но тъжна безмерно“ земя, акцентира усещането за трагизъм. Но чувството за принадлежност към родината и обичта към нея не могат да спрат свободната воля на лирическата героиня в нейния стремеж да реализира себе си. В своята изповед тя внушава, че, без да е скъсала връзката с родното, е потърсила широкото пространство на всеобхватния свят - потребност, произтичаща от нейния търсачески, разкрепостен бунт срещу ограничеността на средата. Символ на идеята за обновлението, за духовните стремежи на една пълноценна съвременна личност е нейната воля за път, който „проправя оттук до небето пътека, // и сякаш се гони с чайките смели и волни“. Анализът на втората строфа дава възможност да се усети в образа на морската шир опиянението на героинята от постигнатата свобода, чрез която тя би могла да даде воля на своите способности и талант. Конкретното подчертаване на пространството - „там на открито“, е необходимо, за да се внуши как и къде може да се роди песента за родината. Реалното пътешествие в пространството на широкия свят се слива с идеята за духовното пътуване извисяване, към което тя смело тръгва въпреки трудностите. Това прозвучава с особена категоричност в края на творбата:

*Взemi me, лодкаръo, в своята ладия лека,
която не плашат вълните пенни и смолни,
по тях да направим една безкрайна пътека -
да стигнем небето, да стигнем чайките волни!*

Урокът подготвя продуцирането на различни по жанр ученически съчинения - литературноинтерпретативни или есета.

Любовта, стремежът за превъзможване на страданията, поривът за живот и себеутвърждаване предизвикват копнежа за полет, който се реализира в идеята за скитничеството, превърнала се в основен мотив и за стихосбирките „Звезда на моряка“ и „Сърце човешко“ (разглеждани в часовете за задължителноизбираема подготовка). Тук поетесата се докосва и до обществените проблеми, запазвайки все така своята виталност и обич към света. В нейния нов диалог с живота в тези творби има повече съмнения и болка, но и по-дълбоко вглеждане в смисъла на човешкото съществуване и убеждение за необходимостта от търсене на хармония и отпор на трудностите. Учениците трябва да бъдат насочени и към новаторските търсения в поетиката на тези творби, в които може да се забележи засилване на наративността, поява на белия стих, на публицистични елементи и др., които са отражение на новата конфликтност и драматизъм в изображението.